

Zaboravljeni junaci – tko su autori hrvatskih brendova kojima smo osvajali svijet (Dio 5): Zagi – nezaboravna vjeverica kao simbol Univerzijade

Autor **Paula Bobanović** - Thursday, October 9, 2025, 22:26

Pitala me tih godina Milka Babović: „Čuj, Nedeljko, maskota je vjeverica, a ona je ženskog roda. Zašto se ne zove Zaga i zašto ju nisi nacrtao kao žensku?“ Rekao sam joj: „Milka, pa ovo je Balkan, za to je puno prerano“, govori Nedjeljko Dragić, autor male plave vjeverice – maskote za Univerzijadu koja se 1987. održavala u Zagrebu.

Ipak, prije nekoliko mjeseci vratio se toj ideji koju mu je prije 40-ak godina dala slavna televizijska sportska komentatorica.

– Star sam i jako sam bolestan. Prošao sam već nekoliko operacija i doktor mi je preporučio da se vratim crtanju kako ne bih mislio samo o bolestima. I tako sam jedan dan došao kući s pregleda i nacrtao konačno Zagu – žensku maskotu, onako kako bi ona vjerojatno danas izgledala. Evo ovako, pokazuje Dragić svoj najnoviji crtež.

– Znete, volim i danas provocirati. I druge, ali najviše sebe. Ne rugam se ja mladim djevojkama, one su samo proizvod vremena u kojem živimo i trendova koji im se nameću. Ovom Zagom preispitujem trendove. Uvijek sam preispitivao i sumnjao u sve što sam čuo i vidio, a onda bih to prenosio na papir. Ali dugo već ne crtam, i sad kad sam uzeo olovku, vidim da nisam više tako

karikatura, ilustracija, kazališnih i filmskih plakata. Bavio se i industrijskim dizajnom – autor je desetaka promotivnih animiranih filmova, njegovo su djelo medvjedić na slatkišima Medine loptice, radio je i reklamu za kekse Petit Beure, maskotu mrava za Zagrebačku banku, animirane filmove za dječju hranu Bebi papa, animirao sarajevskog Vučka...

Njegov film 'Tup-tup' 1973. godine nominiran je za Oscara, a za filmove 'Idu dani', 'Možda Diogen', 'Dan kad sam prestao pušiti', 'Slike iz sjećanja', nagrađivan je na najvažnijem i najstarijem međunarodnom festivalu u Oberhausenu i nagradama kritike FIPRESCI u Annecyju. Član je i Američke filmske akademije. No, to je tek manji dio njegova opusa. Filmski kritičari kažu da je najproduktivniji i jedan od najsajnijih autora Zagrebačke škole crtanog filma. I tu moramo odmah prestati s epitetima jer će se Dragić pobuniti.

– Mrzim hvalospjeve. Nikad nisam jurio nagrade, nisam volio putovati na dodjele, ma zapravo sam općenito mrzio putovati. To pakiranje, pa vožnja, pa gubljenje vremena na aerodromima i u prijevoznim sredstvima, pa te govorancije na dodjelama... sve me to uvijek živciralo. I danas kad gledam ove dodjele nagrada – pa hvala mami, hvala tati, hvala ženi, ovome, onome... Ja bih rekao: „Zahvaljujem samome sebi“ i gotovo. To je jedino iskreno i ispravno, kaže Dragić i opet se smije svojoj provokaciji.

Sve zapaža do najsitnijih detalja, analizira, promišlja, razmišlja i onda zapisuje na papir. Otkad ne crta, počeo je pisati. I ima nevjerojatnu memoriju.

– I dok sam crtao, zapravo sam pisao jer je crtež moj komentar. I sve što sam crtao doista sam i vidio, pa su moji crteži karikirana stvarnost jer sam u životu sve okretao na vic, dosjetku, šalu, pa i kad je bilo najteže, govori Dragić. Rođen je u Paklenici kod Novske 13. rujna 1936. godine.

mnogo godina kasnije.

Nedeljko Dragić danas

– Javili su mi se 1975. iz Školske knjige i pitali me bih li ilustrirao priručnik iz matematike. Rekao sam im da nisam baš bio talent za matematiku i da nisam prava osoba za taj posao. Ipak, autor Zlatko Šporer i urednici inzistirali su na tome da baš ja ilustriram njegovu knjigu *Uh, ta matematika*. Rekli su – pa knjigu smo posvetili svima koji ne vole matematiku. Udžbenik je postigao velik uspjeh, kasnije je preveden i na poljski, ruski, slovenski, mađarski... Imao je šest izdanja i prodan je u ukupnoj nakladi od oko 200.000 primjeraka. Crtao sam čak i prema uputama svog sina i koristio se njegovim bilježnicama. Uostalom, skicama i crtežima sam se i ja služio u školi. Dok bi nam učitelji predavali gradivo, ja bih u teku uz bilješke crtao i neke karikature i skice da bih lakše upamtio. Kad bi na kraju sata pitali tko želi ponoviti predavanje, ja bih se javio i tako sam se izvlačio s dobrim ocjenama, kaže Dragić s kojim je nemoguće razgovarati 'pravocrtno'. Svaka rečenica podsjeti ga na neku osobu ili događaj pa razgovor ode u sasvim novom smjeru i

ploči, kaže on: „Ovo ti ništa ne valja, nisi učio.“ Rekao sam mu da sam slučajno pogriješio, a on mi je odgovorio: „Ništa nije slučajno.“ To sam tek kasnije shvatio. U životu, pa i kroz povijest, doista se ništa ne događa slučajno. Imao sam osam i pol godina kad mi je osam dana prije kraja 2. svjetskog rata ubijen otac. Išao je s rođakom kroz neko polje da što prije dođe do trgovine, kad su ga dočekale ustaše koji su se povlačili prema Bleiburgu. Vlak im je kasnio jer su popravljali prugu i, vjerojatno iz dosade, izmasakrirali su i njega i rođaka, i objesili ih na stup. Moj je otac bio pravoslavne vjeroispovijesti, a rođak domobran, ali ga ni to nije spasilo. Ubili su ih obojicu, priča Dragić

– Nakon rata živjeli smo u Slavonskom Brodu. Mama je radila u “Đuri Đakoviću”. U pet bi otišla od kuće i vraćala se navečer jer je morala ići pješice. Naučio sam već tad kako se krpaju lonci, kako se radi ograda, naučio sam zidati, jer bili smo tako siromašni da se sve u kući popravljalo i radilo samostalno. Stanovali smo uvijek blizu pruge, pa sam valjda zato bio fasciniran vlakovima jer su mi oni simbolizirali bijeg od tog siromaštva. Da sam ostao kod kuće, mama bi me poslala na vojnu akademiju. Htjela je da imam siguran kruh u rukama. Ja sam pak maštao o likovnoj akademiji, kaže Dragić.

Između Sarajeva i Zagreba odabrao je Zagreb, a razlog je bio što je u Zagrebu već postojao crtani film.

– Da bih udovoljio mami i očuhu, obećao sam im pred odlazak u Zagreb da ću upisati Pravni fakultet jer su htjeli da imam siguran posao. Tako sam skoro došao do diplome. Obrana i zaštita bila je obavezan predmet za prolaz godine. Sjećam se samo jednog predavanja. Profesor je donio pištolj i pred nama ga rastavljao da naučimo dijelove. I sad on tumači dio po dio – ovo je okidač, ovo je opruga, ...i na kraju kaže: ‘Ovo je cijev – ona je šuplja...’ Drugi nisu ni trznuli, a meni bi uvijek takvi apsurdni zapeli za oko ili uho. Ali već u to vrijeme sam objavljivao karikature u

popularizirao crtani film i animaciju. Pa i moj je Zagi napravljen 'diznjevski', ali to sam napravio promišljeno i s namjerom, objašnjava Nedeljko Dragić, prisjećajući se kako je sredinom 80-ih pao izbor baš na njega.

17. 7. 1967. ZAGREB
JUGOSLAVIJA

– Sjećam se da me nazvao Josip Vrhovec, tadašnji prvi čovjek Organizacijskog odbora Univerzijade, koji je u to vrijeme bio i član Predsjedništva Jugoslavije, i rekao mi da treba spasiti stvar. Naime, raspisali su natječaj za maskotu, ali je natječaj propao jer nisu bili zadovoljni ni s jednim rješenjem. Ja se nikad nisam javljao na natječaje jer nisam imao vremena, ali uvijek sam bio na glasu kao spretan i pouzdan autor koji može brzo realizirati vrlo zahtjevne projekte. Svrha ovakvih antropomorfni maskota, koje su tad imale puno veći značaj nego danas, bila je dati

jer ima ih na desetke koje bi mogle konkurirati za maskotu, i rekli su mi da je anketom odabrana vjeverica. Mirko Novosel predložio je da se zove Zagi. I tako sam prionuo poslu, prisjeća se, pa opet nastavlja s digresijom.

– Netko mi je jednom rekao da sam vjerojatno jako radišan kad sam u životu toliko toga napravio. Moja supruga mu je rekla: „Ma kakvi. On je jedna velika lijenčina i neradnik“, i bila je potpuno u pravu. Imao sam sreću da mi je mozak brzo radio i dok bih došao kući do crtaćeg stola već sam imao u glavi ideju. A sve to samo zato da što prije dovršim posao kako bih se mogao što prije prepustiti ljenčarenju, govori Dragić s osmijehom, ostavljajući sugovornika u nedoumici govori li istinu ili opet provocira.

Prisjeća se kako je htio da Zagi ima zaštitni znak – crni šeširić, kao dio šestinske nošnje, ali je unaprijed znao da na njemu ne smije biti trakica u bojama hrvatske zastave. Naime, poučen iskustvom prethodnog posla za plakat Turističkog saveza Grada Zagreba, kad je nacrtao šestinski šeširić iz kojeg 'ispadaju' znamenitosti Zagreba, pojavile su se prijave anonimnih građana tadašnjoj miliciji jer je šeširić imao hrvatsku trobojnicu bez petokrake. Stoga ni Zagi nije mogao imati šeširić s trobojnicom, pa je Dragić našao rješenje.

I trakicu na šeširiću, kao i Zagijev rep obojio sam u boje olimpijskih krugova, da ne bi bilo pitanja zašto Zagi nema petokraku. I tako sam došao koji tjedan kasnije s 30-ak crteža Zagija razrađenih za različite sportove – Zagi tenisač, Zagi atletičar, Zagi košarkaš... Poslagao sam ih po velikoj sobi u Organizacijskom odboru Univerzijade i rekao: „To je moj prijedlog i najbolje što možete dobiti od mene“. Gledali su i gledali i na kraju rekli: „To je to!“ Tako je Zagi postao zaštitni znak. Htio sam da Zagi bude običan, jednostavan, pomalo smiješan, nespretan, da bude jedan od nas, a ne nekakav Superman. Zato sam ga i nacrtao 'diznijevski', da bi djelovao dopadljivo jer su ga koristili za razne promotivne letke, kalendare, reklame, pa je čak i telefonski imenik imao Zagija kao ilustraciju za popis najboljih restorana, klubova, raznih kulturnih ustanova..., govori Nedeljko Dragić, a na pitanje je li imao problema s cenzurom zbog filmova 'Idu dani' i 'Tup-tup', odgovara:

željezne zavjese', kamo su nas svrstavali. Pitali su me isto što i vi. Ima li cenzure u Jugoslaviji? A ja sam im rekao da ima, ali da cenzure ima i kod njih u Americi. Ali ona nije politička, nego je cenzura profita a da je umjetnik uvijek nesretan kad ga cenzuriraju, bez obzira na motiv. Zaradio sam velik aplauz i mislim da su me možda i zbog tog govora primili u Akademiju. Uostalom, baš je te godine Marlon Brando bojkotirao dodjelu zbog kršenja ljudskih prava američkih starosjedilaca. Dobio je Oscara za ulogu u 'Kumu', ali se nije pojavio on nego je statuu preuzela indijanska aktivistkinja Sacheen Littlefeather. Sjećam se kao danas da je dva reda ispred mene sjedila Liza Minelli u limun žutoj haljini i da je dobila Oscara za ulogu u filmu 'Cabaret'. Na domjenku sam na šanku slučajno nagazio Jerryja Lewisa. Mi smo dobili upute da moramo doći u crnim odijelima, bijelim košuljama i lakiranim kožnatim cipelama, a on došao u nekim frotirnim mokasinama. Bilo je zabavno, kao da sam i sam u nekom holivudskom filmu kaže Dragić. Njegovo članstvo u Akademiji potpisao je tadašnji predsjednik Walter Mirisch – Oskarom nagrađeni producent filma 'U vrelini noći'. Početkom '90-ih Nedeljko Dragić je otišao u München. Tamo je već surađivao s mnogim časopisima i reklamnim agencijama, a tu je počeo rat i znao je da ovdje više nisu vremena za smijeh. Ostao je u Njemačkoj 29 godina.

Volim jako München iako nikad nisam dobro naučio njemački jezik. Cijenili su me, napravio sam mnogo reklamnih filmova, a ostajalo mi je i dosta slobodnog vremena pa sam puno crtao za sebe. Tako je nastao 'Stille Reise – Minhenski dnevnik/Tiho putovanje – Münchener Tagebuch' za koji kritičari kažu da je jedna od najljepših knjiga objavljenih u Hrvatskoj.

Dok lista 'Minhenski dnevnik – Tiho putovanje', knjigu s 200 njegovih crteža, točno se sjeća svakog trenutka i situacije, mjesta i ljudi koje je ovjekovječio na papiru. Iza svakog je crteža jedna njegova osobna priča. Od Engleskog vrta i groblja Nordfriedhof, po kojima je često šetao ili vozio bicikl jer je stanovao u blizini, do zgrade u kojoj je živio i imao predivan pogled na grad, od obližnjeg Münchener Freiheits, i dalje do Theresienwiese... Cijeli München bio je njegova inspiracija.

– Cijeli radni vijek proveo sam kao samostalni umjetnik i nikad nisam bio na plaći u nekoj firmi, na što sam posebno ponosan. To samo znači da sam živio i uzdržavao obitelj od vlastita rada i to mi je najveće priznanje. Ja otvoreno govorim da sam oduvijek bio uvjereni komunist, ali ne zato što sam imao traume zbog oca, nego zato što sam duboko vjerovao da svi ljudi trebaju biti jednaki i da treba postojati pravda. Iskusio sam u ranoj dobi neimaštinu i smrt oca, ali prošlost uvijek ostavljam iza sebe. Nisam nikad bio nostalgican za prošlim vremenima, pa tako ni za bivšom državom, ni bivšim sustavom. Imam dvije izreke kojih se držim u životu. Prva je: „Sutra je danas jučer“ i druga je navodno Ciceronova: „Tamo gdje su mi jaja, tamo mi je domovina“. Dakle, treba gledati u budućnost i to savjetujem mladim ljudima koji se danas referiraju na ideologije koje pripadaju prošlom stoljeću. Ne vjerujem ni u domoljublje jer su se pod tim motom događali najveći zločini i krađe. Volim Zagreb i kad su me prije 4-5 godina nazvali iz Grada da me pitaju za otkup autorskih prava na Zagija, rekao sam im da je Zagi moj dar Zagrepčanima i neka ostane za buduće generacije da ga slobodno koriste. Ipak, uplatili su mojoj supruzi na račun 10.000 kuna, a sad čujem da navodno nitko nema pojma gdje je taj ugovor i tko ima pravo na korištenje, govori Dragić koji je ovih dana proslavio 89. rođendan. Zapravo, nije uopće proslavio.

- Nikad nisam slavio rođendane. Samo me podsjećaju da sam godinu dana stariji.

Ovaj novinarski projekt ostvaren je u okviru financijske potpore novinarskim radovima Agencije za elektroničke medije u okviru projekta poticanja novinarske izvrsnosti i slobodan je za korištenje i prenošenje.

Paula Bobanović

